

Бойчук І. Д. Педагогічні умови підвищення якості підготовки фахівців в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу / І. Д. Бойчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : [зб. наук. праць]. – Рівне, 2008. – Ч. 1. – С. 55–61.

УДК 377.6

І.Д. Бойчук,

здобувач кафедри педагогіки

(Житомирський державний університет ім. Івана Франка)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У статті висвітлюється проблема приведення у відповідність мети діяльності коледжів і підходів до організації навчального процесу в них. Аналізуються педагогічні умови, що впливають на якість підготовки фармацевта при кредитно-модульній організації навчального процесу в Житомирському базовому фармацевтичному коледжі.

В умовах потужних інтеграційних процесів, які охоплюють різні галузі суспільного життя, поряд з принциповими змінами соціально-економічного характеру спостерігаються тенденції формування загальноєвропейського освітнього простору. Відповідно зростають вимоги до якості освітніх послуг, системи підготовки висококваліфікованих працівників. Одним з важливих завдань сучасного вищого навчального закладу є підготовка професіонала, мобільного на ринку праці, здатного до адаптації та реалізації власного творчого потенціалу, що передбачено особливостями та перспективами входження України до єдиного європейського освітнього простору. Стратегію участі країни у Болонському процесі окреслено в роботах [1, 2].

Аналіз нормативних документів, які регламентують діяльність вищих закладів освіти другого рівня акредитації, дає підстави зробити висновок, що з одного боку, на державному рівні визначено, що підготовка фахівців з базовою вищою освітою здійснюється у коледжах, а з іншого - реальних позитивних зрушень в напрямку приведення у відповідність нормативної бази освіти з вимогами до рівня організації навчального процесу у коледжах не відбувається.

У педагогічній теорії і практиці вищої школи проблема організації навчального процесу є однією із найактуальніших. Важливе значення для її розв'язання мали наукові праці СІ. Архангельського, СЯ. Батишева, А. А. Вербицького, В.М. Вергасова, В.М. Галузинського, Б.С. Гершунського, О.Г. Гохмана, М.Б. Євтуха, Л.П. Леонтьєва, К.Г. Марквардта, Н.Ф. Тализіної,

І.І. Тихонова та інших.

Система неперервної професійної освіти, на думку С. О. Сисоевої, повинна стати гарантом і засобом розвитку особистості, відтворення інтелектуального та духовного потенціалу нації, визначальним фактором науково-технічного та соціально-економічного прогресу в Україні [3; 249].

Не вирішеним залишається питання специфіки адаптації вітчизняної системи вищої освіти до загальноєвропейських стандартів. Метою нашої статті є аналіз досвіду впровадження нових систем та форм організації навчання, зокрема кредитно-модульної у Житомирському базовому фармацевтичному коледжі, та їх вплив на якість підготовки майбутнього фахівця у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Одним з основних завдань реформування системи підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України у контексті Болонського процесу є введення нової моделі організації навчального процесу – кредитно-модульної системи ECTS, що також передбачено концепцією реформування системи фармацевтичної освіти.

З 2005 року в Житомирському базовому фармацевтичному коледжі в комплексі з Національним фармацевтичним університетом, який входить до переліку навчальних закладів по проведенню експерименту з упровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу, розпочато підготовку бакалаврів фармації.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу розробляється як модель організації навчального процесу з поєднанням модульних технологій навчання та залікових одиниць – залікових кредитів. В її контексті під модулем розуміється задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується через ті чи інші форми навчального процесу. Одиницею виміру навчального навантаження, потрібного для опанування змістовних модулів за даної організації підготовки, є заліковий кредит.

Основною метою запровадження кредитно-модульної системи організації навчання є забезпечення студентам можливості навчатися за індивідуальними варіативними частинами освітньо-професійної програми, орієнтованої на конкретні практичні вимоги замовника фахівця з тієї чи іншої галузі, а також вподобання та здібності студента; створення умов для стимулювання майбутніх фахівців, які здобувають вищу освіту, та заохочення їх до якісної освіти; надання студентам можливості отримувати професійні кваліфікації відповідно вимог і потреб ринку праці.

У коледжі на час проведення експерименту визначені такі основні завдання:

- запровадити кредитно-модульну систему організації навчального процесу (КМСОНП);

- структурувати навчальний план підготовки бакалаврів у кредитах ECTS та звести навчальне навантаження до 60 кредитів на 1 рік (180 кредитів за 3 роки підготовки бакалавра);

– структурувати програми навчальних дисциплін на кредити і модулі та проводити підсумковий контроль після завершення вивчення модуля або блоку модулів без витрат бюджетного часу на проведення екзаменаційних сесій;

– запровадити рейтингову багатобальну шкалу оцінювання студентів та конвертувати її в національну та Європейську системи.

Для реалізації визначених завдань основним є створення організаційно-методичного забезпечення, де визначаються особливості планування, форми організації навчання в умовах КМСОНП, методичного забезпечення та контрольних заходів.

Особливістю планування та організації навчального процесу в кредитно-модульній системі є те, що обсяг навчального навантаження студента встановлюється в академічних кредитах. Кредит передбачає всі види навчальної діяльності, необхідної для завершення повного строку навчання в коледжі: аудиторну, самостійну, виробничу практику, інші види робіт, пов'язані з оцінюванням. Кредит, таким чином, базується на повному навантаженні студента, а не обмежується лише аудиторними годинами.

Формами організації навчання в умовах КМСОНП є: лекції, практичні, семінарські, лабораторні заняття, всі види практик, консультації, самостійна робота, усі види контролю успішності студентів (крім Державної атестації) тощо. За кожною групою (підгрупою) студентів закріплюється один викладач відповідної циклової методичної комісії на весь період викладання дисципліни.

Навчально-методичне забезпечення включає такі необхідні складові: галузеві стандарти з освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”; освітньо-кваліфікаційну характеристику; освітньо-професійну програму; навчальний план, інтегрований зі структурно-логічною схемою підготовки; робочий навчальний план; навчальні програми дисциплін та структуровані робочі навчальні програми дисциплін.

Навчальний план підготовки бакалавра фармації складено з розрахунку 3 років навчання або 180 кредитів ECTS. Один навчальний рік триває 40 тижнів і включає 60 кредитів (1 тиждень – 1,5 кредиту); 1 кредит ECTS становить 36 годин; 1 навчальний рік включає 2160 академічних годин. Тижневе навантаження становить 1,5 кредиту – 54 години, з них аудиторних 30 годин. План містить графік навчального процесу, а також план навчального процесу за семестрами, який визначає перелік, обсяг та послідовність вивчення нормативних дисциплін, перелік та обсяг запропонованих коледжем вибіркового дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, форми проведення поточного та підсумкового контролю.

Графік навчального процесу 1-3 курсів містить по два навчальних семестри, кожний з яких поділено на два залікових кредити (чверті), тобто навчальний рік має чотири залікових кредити. Дисципліни загальним обсягом до двох національних кредитів, як правило, викладають протягом одного залікового кредиту, а дисципліни обсягом до трьох кредитів – два

залікових кредити. Інші дисципліни викладаються за три залікових кредити або протягом усього року. Це дозволяє викладати частину дисциплін послідовно у часі.

У кінці кожного залікового кредиту (чверті) відводиться один тиждень для проведення підсумкового контролю, отже, якщо дисципліна вивчається протягом одного залікового кредиту, на останньому тижні цього кредиту проводиться підсумковий контроль, під час якого студент одержує підсумкову оцінку з дисципліни.

Таким чином, застосовується паралельно-послідовне вивчення дисциплін, що дозволяє підвищити якість навчання завдяки:

- інтенсифікації навчального процесу;
- систематичності засвоєння навчального матеріалу;
- підвищенню мотивації та відповідальності студентів за результати навчальної діяльності;
- психологічному розвантаженню студентів завдяки розподілу підсумкового контролю протягом навчального року;
- контролю якості викладання;
- вживанню своєчасних виховних та дидактичних заходів.

Отже, навчальний план дає змогу регламентувати проведення контрольних заходів за розкладом занять, які плануються як аудиторне навантаження студента та викладача.

На навчальний рік розробляється графік контрольних заходів, який дає можливість конкретизувати види та терміни контрольних заходів за тижнями з кожної дисципліни, навчальної або виробничої практики тощо. Графіком передбачено: перелік дисциплін, з яких проводяться контрольні заходи; обсяг дисциплін (час на засвоєння) в академічних годинах, національних кредитах та кредитах ECTS; кількість залікових модулів з кожної дисципліни; види та терміни модульного і підсумкового контролю.

Графік контрольних заходів складається навчальною частиною, затверджується завідувачем відділення та доводиться до відома студента на початку навчального року.

Контрольні заходи в умовах КМСОНП базуються на принципах: відповідності стандартам вищої освіти; застосування стандартизованої та уніфікованої систем діагностики; визначеності критеріїв оцінювання; об'єктивності та прозорості технології контролю.

Запропонованою системою організації навчального процесу передбачено введення багатобального рейтингового оцінювання навчальної діяльності студента з метою об'єктивного визначення рівня підготовки на певному етапі навчання. В основу рейтингової системи оцінювання покладено поопераційний контроль і накопичення поточних рейтингових балів у кожному модулі за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність.

Контроль успішності студентів у коледжі здійснюється у формі поточного, модульного та підсумкового контролю.

Поточний контроль – оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення кожного аудиторного навчального заняття.

Модульний контроль – оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу залікових модулів. Модульні контрольні роботи пропонується проводити у формі комп'ютерного тестування або у письмовій формі.

Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення всіх тем модуля на останньому занятті. До підсумкового контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою дисципліни аудиторні навчальні заняття та набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Студенту, який з поважної причини мав пропуски занять, дозволяється відпрацювання академічної заборгованості до визначеного терміну.

Передбачається, що зарахування виконання змістових модулів навчального плану буде здійснюватись шляхом контролю якості освіти протягом навчального року (не обов'язково у формі заліково-екзаменаційних сесій).

Оцінка з навчальної дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни. Студенти, які набрали необхідну кількість балів, мають можливість:

- не складати екзамен або залік, а отримати оцінку відповідно до набраного рейтингу з дисципліни, переведеного в оцінку згідно зі шкалою;
- складати екзамен (залік) з метою підвищення оцінки;
- підвищити оцінку з дисципліни шляхом перескладання підсумкового контролю (не більше трьох разів за весь період навчання) за дозволом директора коледжу.

Рейтингова оцінка з кожної дисципліни визначається з максимальної кількості балів (200 балів за один заліковий модуль).

Підсумкова оцінка з дисципліни визначається з двох складових – результати поточної діяльності та результату підсумкового контролю. Принципово важливим є врахування таких обставин: обидві складові підсумкової оцінки мають самостійне значення, а для цього контроль програмового матеріалу розмежується за змістом у часі. На поточний контроль виносяться завдання, які неможливо або недоцільно перевіряти під час підсумкового контролю (уміння та навички проводити експеримент, виконувати практичні завдання або лабораторне дослідження індивідуально тощо). Натомість завдання, що виносяться на підсумковий контроль, повинні мати узагальнюючий характер та дати можливість оцінювати рівень творчого, цілісного бачення курсу дисципліни, вміння синтезувати отримані знання, використовувати їх для аналізу ситуацій та формулювання свого ставлення до тих чи інших проблем.

Про рейтингову систему оцінки успішності студентів з дисципліни в коледжі розроблено відповідне положення, яке затверджено наказом директора коледжу.

Допуск до продовження навчання у наступному семестрі отримують студенти, які під час підсумкового контролю отримали позитивні оцінки з усіх навчальних дисциплін, запланованих на поточний заліковий кредит.

При впровадженні рейтингової системи оцінки успішності основною проблемою є розробка критеріїв оцінювання, що, в першу чергу, пов'язане зі структуруванням навчальної програми з дисципліни. При розробці критеріїв для рейтингового оцінювання необхідно забезпечити раціональний розподіл навчального матеріалу програми на модулі. Сама методика оцінювання та критерії оцінювання з кожної дисципліни обговорюється і ухвалюється на засіданні циклової комісії та на початку навчального року доводиться до відома студентів.

Практика засвідчує, що студенти досить швидко адаптуються до модульного навчання, привчаються систематично виконувати навчальні завдання, самостійно працювати, стають більш відповідальними.

Аналізуючи перші результати експерименту, можна відмітити основні особливості кредитно-модульної системи, які впливають на якість підготовки майбутнього фахівця:

- здійснення ефективного управління навчальним процесом;
- реалізація особистісно-орієнтованого підходу в навчанні;
- систематичний поточний контроль та оцінювання навчальних досягнень; забезпечення диференціації та індивідуалізації через велику кількість різнопланових завдань і видів групової та індивідуальної, самостійної роботи;
- стимулювання активної навчальної та творчо-пізнавальної діяльності студентів.

Враховуючи те, що система контролю якості освіти на рівні вищого навчального закладу охоплює контроль якості навчального процесу та контроль якості підготовки фахівців, тому перехід на кредитно-модульну систему є важливим чинником підвищення якості підготовки фахівців у вищому навчальному закладі й інтеграції в європейську систему освіти.

На основі аналізу законодавчо-нормативної бази вищих закладів освіти, практичного досвіду роботи вищих закладів освіти I-II рівнів акредитації, ми дійшли висновку, що реформа вищої освіти висуває проблему критичного перегляду організаційно-управлінської структури коледжів, теоретичного обґрунтування організації навчального процесу в них. Побудовані, як правило, на базі середніх спеціальних навчальних закладів, коледжі зберегли притаманну технікуму (училищу) організацію навчального процесу і технології підготовки фахівців.

Таким чином, існує проблема приведення у відповідність мети діяльності коледжів і підходів до організації навчального процесу в них. Потребує вивчення і дослідження організація підготовки бакалаврів згідно з вимогами державних стандартів освіти у закладах освіти різних рівнів акредитації. Система організації навчального процесу повинна забезпечити викладачам, студентам і майбутнім фахівцям можливість самовизначитися і самореалізуватися в складних соціально-економічних умовах навчання, життя і праці. У зв'язку з цим значно підвищуються вимоги до науковості і творчості в навчальному процесі, рівень яких створює можливість вирішувати завдання, що пов'язані з майбутньою професійною діяльністю ви-

пускників коледжу і їх конкурентоспроможністю на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Головка С.Г., Головка М.В. Вдосконалення нормативно-правового та методичного забезпечення підготовки фахівців у контексті загальноєвропейського освітнього простору // Правові засади державотворення України: Матеріали VI Міжнародної науково-технічної конференції „АВІА – 2004”. – Т. 6. – К.: НАУ, 2004. – С. 6,1-6,4.
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу / Упоряд. М.Ф. Степко та ін. – Тернопіль: ТДПУ, 2003.
3. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія (За ред. І.А. Зязюна). – Київ: „Віпол”, 2000. – 636 с.
4. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: Метод пособие. – М.: Высш. шк., 1991. – 207 с.
5. Гончаренко С. Методика як наука // Шлях освіти. – 2000. - № 2. – С.5-11.

Бойчук И.Д. Педагогические условия повышения эффективности подготовки специалистов в условиях кредитно-модульной системы организации учебного процесса.

В статье освещается проблема приведения в соответствие цели деятельности колледжей и подходов к организации учебного процесса в них. Анализируются педагогические условия, которые влияют на качество подготовки фармацевта при кредитно-модульной системе организации учебного процесса в Житомирском базовом фармацевтическом колледже.

Boychuk I.D. The pedagogical Conditions of Improvement in the Process of Teaching Specialists under the Conditions of the Credit-module System.

The article states the problem of bringing in correspondence the primary goals of the colleges with the approaches to their educational experience process.

The pedagogical conditions of improvement in the preparation of a pharmacist as a result of using credit-module system in the teaching process at Zhytomyr College of Pharmacy are being analyzed here.

